

prilike celi praznik — praznovati“; na isti strani: . . . „pri tem mislite na lučice, ki so se negdaj od naših starišev za nas v veselje užigale“; na str. 37. . . . „Bil je od faranov, kakor oče češčen“; na str. 38. . . . „Tu in tam se vidi luč okrožena množice ljudi, ki se bližajo . . .“; na str. 39. . . . „Sv. maše v raznih cerkvah so nam storile skoraj celo noč živo“; na str. 41. . . . „in storim najboljše sklepe“; na str. 43. . . . „Moj vstop je pretrgal ta mični prizor“; na str. 43. . . . „In takoj zaori od nježnih otroških glasov lepo prednašano petje.“

Dovôlj! In kaj takega se celó hvali, izrecno hvali pri nas! Izpisati bi morali vso knjigo, ako bi hoteli navesti obile napake. Vender si ne moremo kàj, da ne bi izpisali še stavka na strani 11. Pisatelj ondu pripoveduje o dèkllici, potujoči z bolnim očetom po snežni cesti. Hipoma se zgrudi oče na tla, kri se mu vlije, dèkllica pa poklekne poleg očeta in moli: „O Jezus, moje usmiljenje! Tolikokrat si mi vže pómagal, pomagaj mi še danes. Molila bodem za paganske otročiče in ti nosila denarjev za-njé.“ Tak ó n mislila in ni mogla moliti dèkllica poleg umirajočega očeta, saj v tem hipu izvestno ni mislila na — paganske otročiče! Vse to je skrajno pretirano! — Mimogredé ome-njamo, da se nam zdi francoski vzklik na str. 32. „C'est curieux“ popolnoma odveč (sicer se pa to tudi ne pravi „bodite srčni“, kakor prelaga pisatelj, nego „to je čudno“); takisto nepotrební so latinski stavki, in ako se že navajajo, dodaj se jim vsaj točen prevod. Sploh mislimo, da so posamični stavki v tej knjižici neumevni, in to je nje naj-hujša hiba! Otrok mora zlahka razumeti sam, kar bere; sicer mu povest ne koristi nič, nego le dolgočasi ga, in bodisi še takó lepa, še toli poučna! Od nas pa tudi ne more zahtevati nihče, da bi stali za čitajočim otrokom in mu na vsaki strani razlagali nejasne stavke, nego dolžnost pisateljeva je, da piše točno, da piše preprosto in končno tudi, da piše pravilno. Kakor v premnogih spisih za mladino, pogrešamo tudi v tej knjižici teh svojstev, in zagadatelj ne bode do cela dosegla namena svojega. — Upajmo, da se bode g. pisatelj oziral na ta splošna pravila, ako kdaj izdá drugo knjižico takih povestij. —

Obča biblijografija. Obča knjigarska zaveza je poverila knjigarno delniške ti-skarne v Zagrebu, da za občo bibliografijo dobiva vse knjige in časopise, kar jih izhaja v hrvaškem, srbskem, slovenskem in bolgarskem jeziku. Ta biblijografija se priobčuje vsak teden v knjigarskem glasilu, in takó se précej zvê v književnih krogih, kaj je izšlo novega in v katerem jeziku. Naprošeni so torej vsi založniki in pisatelji, da vsakega dotiskanega dela svojega pošljejo po jeden iztis z naznačeno ceno knjigarui del-ničarske tiskarne, katera ga bode plačala ali pa vrnila, ko ga oglasi. Časopisov se pošiljaj samó prva številka.

»Brivec« se imenuje nov šaljiv list, ki je začel letos izhajati v Dolenčevi tiskarni v Trstu vsako drugo in zadnjo soboto meseca. Cena mu je 1 gld. 80 kr. za vse leto.

Nova tiskarna. Gospod *Dragotin Hribar*, večletni vodja »Národne Tiskarne«, odprl je v Celji novo društveno tiskarno, katero priporočamo zlasti štajerskim Slovencem.

Slovenske učne knjige za ljudske, obrtne in srednje šole. V poslednjem zasedanji deželnega zbora kranjskega je poročal deželni odbor (poročevalec *dr. Vošnjak*) o tem vprašanji, ki je toli važno za razvoj slovenskega šolstva in nasvetoval, da se iz deželnega zaklada podpira izdavanje šolskih knjig, katere so še potrebne za slovenske ljudske, obrtne in srednje šole. Deželnega odbora poročilo navaja, da se je deželni zbor že večkrat bavil z vprašanjem o slovenskih učnih knjigah. Bodi to poročilo navedeno v poglavitnih točkah.

Ko se je z ministerskim ukazom leta 1871. uvedel slovenski jezik kot učni jezik za nekatere učne predmete na nižjih razredih gimnazij v Ljubljani, Novem Mestu in v

Kranji, pokazale so se težave, ker ni bilo učnih knjig. V svojem ukazu do deželnega šolskega sveta je poudarjal tedanji minister za uk in bogočastje, Stremayr, da ni skoraj nobenih slovenskih šolskih knjig in vadbenic ter se je zato izjavil, da je neizvedno, v višje razrede srednjih šol takoj uvesti slovenščino kot učni jezik. Dovolilo se je le, da se dijakom s slovenskim učnim jezikom verouk tudi v višjih razredih razlaga v tem jeziku in da se smejo tudi poskušati prevodi iz tujih jezikov v domači jezik, naposled, da se sme tudi pri drugih predmetih razlagati slovenska terminologija, kolikor so jo namreč strokovnjaki spoznali za veljavno. Dokler se ta glavni pogrešek popolnoma ne odpravi, toliko časa ni mōči odpraviti obstoječih nedostatkov in ustanoviti posebnih zavodov s popolnoma nemškim in drugih zopet s popolnoma slovenskim učnim jezikom. Gledé na ta ukaz je predložil deželni odbor leta 1873./74. visokemu deželnemu zboru poročilo in nasvetoval, naj se ustanovi zaloga slovenskih šolskih knjig in založi iz deželnega zaklada. Nató je sklenil deželni zbor, da se ustanovi deželna zaloga šolskih knjig za izdavanje slovenskih učnih in vadniških knjig za srednje, meščanske in strokovne šole. Za ustanovitev te zaloge se je dalo deželnemu odboru 10.000 gld. kot brezobrestno predplačilo iz deželnega zaklada. Iz tega kredita je plačal deželni odbor troške za izdajo latinske slovnice, latinsko-slovenskih vaj in slovarja v skupnem znesku 2285 gld. 70 kr., iztržil pa je za te šolske knjige 2759 gld. 67 kr. Deželni zaklad je imel torej pri teh dveh šolskih knjigah 473 gld. 97 kr. presežka, pri čemer pa je vsekakor opomniti, da je nagrade pisateljem plačalo naučno ministerstvo.

Leta 1883. se je obrnil F. Bamberg in Kleinmayr do deželnega odbora, naj se mu dovoli 500 gld. podpore, da izdá fiziko A. Senekoviča in mineralogijo Fr. Erjavca. Zajedno je prijavila navedena knjigotržnica, da je zato, ker se je slovenski učni jezik razširil na vse učne predmete nižje gimnazije razven grščine, prevzela izdajo učnih knjig, potrebnih za slovenske vzporedne razrede gimnazijske in da jih je že več izdala. Leta 1883. je dovolil deželni zbor to podporo, ker je bila izdaja obeh učnih knjig zagotovljena.

Leta 1884. je prejela založna knjigotržnica F. Bambergova od deželnega odbora 200 gld. podpore za izdajo »Aritmetike za učiteljiščá« prof. J. Celestine in leta 1885. 150 gld. podpore za izdajo »Slovensko-latinskih vaj« prof. Fr. Wiesthalerja in 200 gld. za »Vadbe v skladnji latinski«, katere je spisal prof. V. Kermavner. Tudi prof. J. Jesenku v Trstu se je dovolilo po 150 gld. podpore za izdajo »Občne zgodovine II. in III. del,« prof. J. Celestini pa 100 gld. nagrade, ker je sestavil navedeno učno knjigo.

S tem je bilo dovršeno izdavanje slovenskih učnih knjig za gimnazije, ker se od leta 1883. dalje slovenski učni jezik ni več uvedel za noben predmet; na realki pa je sploh za vse učne predmete zgolj nemščina učni jezik, izvzemši veronauk in slovenski jezik za slovenske učence.

Že z navedenim ministerskim ukazom 1873. leta se je obljubila ustanovitev posebnih gimnazij s slovenskim učnim jezikom, ako se preskrbé potrebne učne in pomožne knjige. Od ónega časa je minulo 17 let, toda na višjih razredih celó tistih gimnazij, na katerih je v nižjih razredih za slovenske učence slovenski jezik učni jezik, ondu je nemščina še vedno učni jezik. Da bi vendar že mladina slovenska lože napredovala v višjih razredih gimnazijskih, naprositi bi bilo iznova učno upravo, naj višje razrede uredi primerno učnemu jeziku na nižjih razredih. Deželni odbor pa naj se pooblastí, da sme tudi učnim in pomožnim knjigam, potrebnim za te razrede, dovoljevati podpore, da se knjige čim prej omislijo in se takó odpravi jedina zapreka, katera ovira razširjenje slovenskega učnega jezika na srednjih šolah. Kar se dalje tiče učnih knjig za slovenske ljudske šole,

izdala jih je nekoliko zaloga c. kr. šolskih knjig na Dunaji, nekoliko pa tudi drugi založniki. Ko se je z ukazom c. kr. deželnega šolskega sveta leta 1883. tudi na trirazrednih in večrazrednih slovenskih ljudskih šolah uvedel slovenski jezik kot izključni učni jezik, izpremenile so se seveda tudi učne knjige. Mestni šolski svet v Ljubljani je torej že leta 1885. ustanovil in sklical posebno enketo, sestojčo od profesorjev srednjih šol in ljudskih učiteljev, katera naj bi spisala slovenske učne knjige, kolikor jih je treba. Toda skoro potem, ko je izdala »Prvo nemško slovnico«, razdružila se je. V tem času pa se je določil v šolskem letu 1889/90. slovenski jezik kot učni jezik celó v petem razredu javnih ljudskih šol, in zdaj se je pokazala neizogibna potreba, da se omislijo primerne učne knjige. Deželni odbor se je torej obrnil do deželnega šolskega sveta kranjskega, naj mu naznači tiste učne knjige, katere je treba še izdati za slovenske ljudske in srednje šole. Ko je deželni šolski svet zaslišal zvedence, ugodil je tej prošnji.

(Konec prihodnjič.)

Dr. J. V.

Slovensko gledališče. — Predstava dne 4. prosinca: »Moj prijatelj Njeklužev«. Drama v petih dejanjih. Ruski spisal Al. J. Palm, preložil Fr. Gestrin. — Ta močno realistiški navdahnjena drama je izborna pisana slika iz novodobnega življenja ruskega. Junakov nima, kakeršnih smo vajeni v drugih dramah; junak Njeklužev je lokav slepár, do cela izprijen človek, kateri si je pa vender vedel pridobiti toliko zaupanja, da ga kar vprek nazivljejo »prijatelja Njekluževa«. Junakinja Nataša je vtelešena podoba dekliske vzgoje ruske, na pol izobrazena, idealistiška, prenapeta. Ko ji Njeklužev v drugem dejanju odkrije dosedanje življenje — po mislih naših najkrasnejši, četudi dokaž smel prizor vse drame — pripravljena mu je žrtvovati imenje in čast; celó v pregonstvo bi hotela z njim. Vzdrami se šele v usodnem hipu, ko zadene Njekluževa zasluzena kazen; ljubezen do častnega očeta in zdravi nje prirodni razum jo rešita uji sami in rodbini. — Gospod *Borštnik* (Njeklužev) in gospá *Borštnikova* (Nataša) sta ugajala popolnoma; takisto gospodičina *Nigrinova*, gospá *Danilova* in gospod *Danilo*. Gospod *Sršen* (oče Laptjev) pa zopet ni bil več nalogi svoji; tudi epizodistov ni kaj hvaliti. Sploh opazamo, da se posamični igralci preveč in prepogostoma zanašajo na šepetalca in greše na dobro voljo občinstva. Vender smemo od njih zahtevati vsaj to, da se dobro učé svojih nalog, ako že prizanesno ne navajamo drugih hib, kakor bi jih lahko grajali po vsi pravici. — »Moj prijatelj Njeklužev« je stalna igra gledališč slovenskih in se bode bržkone ohranila tudi na gledališču slovenskem.

Predstava dne 6. prosinca: »Nad prepado«. Drama v jednom dejanju. Spisal Jaroslav Vrchlicky, poslovenil Ivan Gornik. — »Mesečnica«. Komična opereta v jednom dejanju. Poslovenil J. Bavdek Ulčarjev. Uglasbil Iv. pl. Zajc. — Vrchlickega 'gra izvestno ni pisana za veliko občinstvo, ker nima nič zapletenega dejanja ni efektnih prizorov; rekli bi, da je sloveči pisatelj češki napisal zgolj razgovor, seveda duhovit razgovor treh oseb o različnih pojavih književnega in družabnega življenja, kateri pa se završuje jako dramatiški. Gospá *Borštnikova* in gospod *Borštnik* sta hvalno zvršila sicer težko nalogo svojo in dosegla lep uspeh, toda v igri g. *Danila* so se kazale nekatere negotovosti. — Opereta »Mesečnica« (dirigent g. Gerbič) še vedno ugaja občinstvu, dasi se je ponavljala že sedemkrat. Gospodičina *Nigrinova* je bila pristna Markeza Fourgon d'Enfer, ki toli strogo pazi, da bi nje sin Inocent ne ugledal nobenega ženskega bitja; takisto priznalno moramo omeniti gospodičine *Danešev* v nalogi mladega Inocenta in gospé *Gerbičev*, predstavljajočo lokavo vrtnárjevo hčerko *Liziko*. Gospod *Perdan* (sluga Dominik) nam je prijal kakor v igri takó v petji, 'gospod *Bajec* je zadoščal. Lahko rečemo, da je prva ta letošnja opereta popolnoma uspela; občinstvo je čestokrat z glasnim priznanjem odlikovalo posamične glasbene točke.

LISTEK.

»Slovenska čitanka« za drugi razred srednjih šol. Sestavil in izdal dr. *Jakob Sket*, c. kr. profesor. II. V Celovcu, 1891. Tiskala in založila tiskarna družbe sv. Mohorja. Cena 80 kr. — Ta knjiga obsega na 200 straneh 160 sestavkov pesniške, pripovedne in poučne vsebine; obširneje jo ocenimo prihodnjč.

Slovenske učne knjige za ljudske, obrtne in srednje šole. (Konec.) Na podlagi tega poročila je deželni zbor v 11. seji sklenil: 1. Deželnemu odboru se naroča, naj pri šolskih oblastvih dela na to, da se na slovenskih vzporednih razredih za grščino uvede slovenski učni jezik, in polagoma tudi na višjih razredih gimnazij v Ljubljani in Novem Mestu za slovenske učence uvede slovenski učni jezik; 2. deželni odbor se pooblašča, da založnikom potrebnih učnih knjig za 5., 6., 7. in 8. razred slovenskih ljudskih, oziroma meščanskih šol, potem obrtnih ljudskih nadaljevalnih in srednjih šol dovoljuje primerne podpore; 3. v ta namen se dovoli za leto 1891. vsota 2000 gld. iz deželnega zaklada.

Gledé na ta sklep je deželni odbor sklical dné 7. prosinca t. l. enketo, h kateri so bili povabljeni in so prišli gg.: dež. šolski nadzornik *J. Šuman*, gimnaz. ravnatelj *A. Senekovič* in *Fr. Wiesthaller*, ravnatelj c. kr. strokovnih šol *J. Šubič*, profesorji *Fr. Levce*, *Fr. Orožen*, *S. Rutar*, učitelj *J. Tomšič*, okr. šolski nadzornik *A. Žumer*, učitelj c. kr. strokovnih šol *A. Funtek* in učitelj *J. Belč*. Enketi je predsedoval zastopnik deželnega odbora g. dr. *J. Vošnjak*.

Enketa se je izrekla, naj se izdadó nastopne knjige: I. Za ljudske šole: a) Berilo v treh oddelkih za 5.—8. razred in Slovnica. G. prof. *Levec* je obljubil, da sestavi berila in sicer I. del še v tem letu in da spiše slovnico. b) Računice za 6., 7. in 8. razred bode spisal g. *Tomšič* po Močnikovih računnicah. Pripravljen je tudi spisati navodilo, katerega je treba za učiteljšča. c) Zemljepis za 6., 7. in 8. razred bode spisal g. prof. *Orožen* v 3 delih in sicer 1. del že do konca malega travna, takó da se bode lahko natisnil še pred začetkom novega šolskega leta. d) Zgodovina naj bi se priredila po Gindelyjevi knjigi; za to delo naj bi se pridobil g. prof. *J. Vrhovec* v Novem Mestu. e) Prirodopis za 6., 7. in 8. razred. Ker je g. ravnatelj *J. Lapajne* že prevél Pokornega prirodopis, preglej se ta rokopis, in ako se potrdi, natisni se. f) Prirodoslovje je obetal spisati g. ravnatelj *A. Senekovič* v treh delih, katerih prvi bi bil končan do konca tega leta. g) Atlante za ljudske in srednje šole naj bi izdal založnik Hölzl na Dunaji, kateri je po pozvedbah g. prof. *Rutarja* pripravljen izdati slovenske atlante, ako se mu prekrbí prevod. G. prof. *Rutar* je obljubil, da zvrši prevod. h) Gledé na knjige o veronauku se je enketa izrekla, naj bi bile pisane pravilneje, in naj bi se šolske oblasti zaradi tega obrnile do kn. šk. ordinarijata.

II. Za obrtne šole: a) Obrtno pisje bode g. *A. Funtek* dovršil še letos. b) Kratek nauk v menicah, spisal dr. *Romih* na Krškem. Rokopis se preglej, in ako bode pripraven, dovóli se za natisek primerna podpora. c) Matematika in geometrija je po mnenji gosp. ravnatelja *Šubiča* nujno potrebna za obrtne nadaljevalne šole. Pripravljen je spisati to delo.

III. Za srednje šole: a) Nemško berilo za slovenske paralelke na gimnazijah. G. ravnatelj *Wiesthaller* omenja, kakó težko je poučevati nemščino na slovenskih paralelkah, ker ni nobenega pripravnega berila. Profesorji nižje gimnazije bi se lotili tega dela, čegar končno uredbo bi prevzel prof. dr. *Požar*. O tem je bila obširna debata; opozarjalo se je, da bi bilo treba tudi posebne nemške slovnice za slovenske para-

lelke, ker je Heinrichova pretežka in namenjena le Nemcem. *b)* Zgodovina. Prof. Rutar opozarja, da je Jesenkova zgodovina prve izdaje pošla; naj se torej ministerstvo naprosi, da potrdi že tiskano novo izdajo. G. dež. šolski nadzornik Šuman poroča, zakaj ni ministerstvo, kolikor je njemu znano, potrdilo knjige. Dotični listi bi se morali odpraviti in nadomestiti z drugimi. *c)* Geometrijo bode po izjavi g. Senekoviča izdal Bamberg, namreč prof. Hočevanjevo, katero je v nemškem izvirniku ministerstvo že potrdilo. *d)* Latinsko-slovenske vadbe so tudi že pošle; torej naj bi se g. prof. Kermavner opozoril, da priredi drugo izdajo. *e)* Latinsko slovnico predeluje g. Hrovat. *f)* Mineralogija bi se morala na novo izdati za učiteljska, za katera še ni nobene take knjige. Ravnatelj Šubič jo že ima predstavljeno po Hochstetterji in Bischningu. *g)* Obči latinsko-slovenski slovar bi se moral pripraviti po mnenji ravn. Senekoviča. On opozarja na silne težave pri branju Livija v 5. letu in meni, naj bi se latinščina tudi na višji gimnaziji poučevala slovenski. — Gledé na grščino, katera naj bi se vsaj na spodnji gimnaziji učila slovenski, dvoji g. Šuman, da bi ministerstvo dovolilo tako izpremembo.

Napósled izreče g. dr. Vošnjak v imeni deželnega odbora zahvalo vsem gospodom, da so se potrudili k enketi in želí, da bi se že v tem letu začelo z izdavanjem najpotrebnejših knjig. Torej smemo upati, da se odpravi glavni nedostatek slovenskega šolstva, in da dobimo potrebne učne knjige. Imena pisateljev, kateri so prevzeli dela, ta so nam porok, da bodo knjige na vrhunci sedanjega šolskega slovstva. Dr. J. V.

Deutsch - slovenisches Wörter - Verzeichnis zu Prosch und Wiedenhofer's deutschem Lesebuche für die I. Classe der Gymnasien und verwandter Lehranstalten. Verfasst von I. Fon, k. k. Gymnasiallehrer. Wien. Verlag von Carl Graeser. 1890. 8° str. IV + 120. Cena 90 kr. — Obširnejše poročilo nam je obljubljeno.

»Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild.« V IX. zvezku tega dela, čegar prvi snopič je izšel sredi meseca svečana, popisani bodeta Primorje in Dalmacija, natanko po načrtu pokojnega cesarjeviča Rudolfa. Vseh snopičev bode okolo 20, dovršen pa bode ta zvezek spomládi prihodnjega leta. Za Primorje je odločenih 24, za Dalmacijo 17 sestavkov, kateri bodo opisovali obé deželi v zemljepisnem, zgodovinskem, književnem in splošno národnem oziru. Delo bode mimo tega okrašeno z okolo 260 ilustracijami, katere so zvršili prvi umetniki avstrijski. Naroča se lahko v sléharňi knjigarni, snopič po 30 kr.

Slovenska pravna terminologija. Na občem zboru »Pravnikov« je poročal društveni tajnik dr. D. Majaron, da je odboru poslana že dobra tretjina raznolikih izpiskov iz slovenskih zakonikov, in da se mu skoro predloží tudi ostanek. Ko se gradivo pregleda in izbere, uredila ga bode končno posebna komisija, sestojéča od pravnikov in jezikoslovcev.

Pevski zbor »Glasbene Matice«. Slovenci radi in dobro pojó, tega nam ne odrekajo celó nasprotniki. To svojstvo naše nas je usposobilo, da so se v vsakem večjem kraju, navadno po čitalnicah, osnovali pevski zbori, ki s pesmijo slovensko in slovansko pospešujejo društveno življenje, budé in krepé národno zavest. Ali ta namen pevskih zborov, dasi lep in plodonosen, ne more in ne smé nam zadoščati, ako se hočemo popeti do óne visoke stopinje, na kateri samopravno kraljuje glasba kot umetnost, izključujoč vse neumetnostne težnje. Tem zahtevam hoče ustrezati »Glasbena Matica« — ta slovenski konservatorij — z novo osnovanim pevskim zborom. Le-tá se že marljivo uveljavlja in resno pripravlja, da upraviči nádeje slovenskega občinstva, in ognjevito oduševljenje, ki nandaja pevce za vzvišeni namen, porok nam je, da se skoro pokažejo namerjani učinki. Ko se osnuje še mešan zbor in okrepi orkester, ondaj bodo javni na-